

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Summa Jurisprudentiae Sacrae Universae, Seu Jus
Canonicum, Secundum quinque Decretalium Gregorii
Papae IX. Titulos explicatum**

Pichler, Vitus

Bibliopolarum Augustanorum, 1723

VD18 VD18 12190187-ddd

Titulus XIV. De Clericis pugnantis in duello.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-98739](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-98739)

armis dextrè tractandis, item in signum lætitiæ ob relatas victorias, ob natales, nuptias vel adventus Principum, ad celebriores reddendas festivitates. Torneamentis vicinæ sunt Agitationes taurorum, vel ferarum, quibus homines in pugnam descendunt: quæ in Hispania maxime in usu sunt, atque olim valde erant periculosa, modernis autem temporibus caveri solet adhibitis cautelis, ne inde hominibus immincat periculum mortis.

2. Dico. Quamvis Torneamenta (Agitationes taurorum) prout antiquitus erant in usu, conjuncta cum mortis vel gravis vulneris periculo, fuerint utroque Jure graviter prohibita, & sub pœna in homicidas statuta, qui alium occiderant, & privatione sacræ sepulturæ in eos, qui ibi occubuerant, licet pœnitentes, ut patet ex l. un. C. de Gladiatore. lib. 11. c. 1. & 2. h. t. ac ibi notant DD. & ex Constit. S. Pii V. edita 1567. contra Agitationes taurorum. Prout tamen hodie cum debitis cautelis instituantur, nec prohibita sunt, nec pœnæ subjacent, cum culpâ vacent, & ratio prohibitionis cesset, ut communis habet DD. cum Abbat. in c. 1. cit. n. 8. & Barb. ibid. n. 4. atque tolerata praxis confirmat. Clericis tamen & ista hodie veta sunt, quia referunt speciem bellicæ exercitationis, quæ dedecet personas Ecclesiasticas, & hinc sub anathematis pœna Clericis Torneamenta ista prohibuit Concilium Heripolense, & Salisburgense, ut testis est Gonzalez in c. 2. h. t. n. 6. & 11.

3. Oppones 1. l. 7. §. 4. ff. de Aleator. & l. 2. ff. de Aleator. permittitur usus Torneamentorum, etiam periculosorum & temerè susceptorum, prout antiquitus instituebantur: ergo non utroque Jure erant prohibita. 2. In Concil. Vienn. Constit. Passiones. Clemens V. prohibuit sub excommunicatione reservata etiam moderata hastiludia propter immodicos sumptus, quos cupiebat in subsidium belli sacri ad recuperandam terram sanctam impendi: ergo. 3. ad 1. Illas leges fustulit posterior lex un. C. de Gladiatore. cit. Ad 2. Prohibitionem Clementis ad instantiam Regis Galliarum & Germaniæ Principum revocavit Joan. XXII. in Extrav. un. h. t. ut haberentur milites exercitati.

TITULUS XIV.

De Clericis pugnantibus in Duello.

SUMMARIUM.

1. Duellum quid, & quas requirat condiciones.
2. Solenne, & privatum: licitum & illicitum.
3. Quæ duella sint licita.
4. Quenam illicita.
5. 6. 7. Acceptare, magis offerre, duellum præcisè ob punctum honoris, omni Jure est prohibitum.

8. Juxta alios tamen id permittitur, si non præcisè honor, sed etiam bona Fortuna, & officium aliàs sint amittenda.

9. 10. Quæ sint pœna illicitè duellantium, & concurrentium. Et quis ab hoc peccato possit absolvere.

11. Quid? si Clericus pugnet in Duello.

Sciendum 1. Duellum, quasi duorum bellum, Græcè Monomachiam, quæ est pugna unus cum uno, dictum, communiter quidem sic definiri, est singulare certamen inter duos ex condito susceptum; accuratius tamen & in ordine ad incursionem pœnarum melius à Filiuccio, Bonac. Thoma Tamburino in Decal. l. 2. c. 39. n. 1. 24. & Gobat. rr. 7. cap. 1. n. 572. Theol. Experim. sic describi posse: est certamen singulare ex privatis causis & ex condito ab utraque parte deliberatè susceptum, designato tempore & loco, ad occisionem, mutilationem, aut gravia vulnera infligenda. Unde præse sumptum duellum non est 1. si belli Duces ex utraque parte hostili mittant certum militum numerum (non enim est necesse, ut tantum unus cum uno, seu duo inter se certent) ad pugnandum, v. g. decem contra decem; quia tale certamen non privata ex causa, sed publica auctoritate ad bonum publicum suscipitur, & est pars belli. 2. si duo ex occasione rixæ deveniant ad provocationem, & durante iracundiæ æstu ad aliquem locum progressi digladiantur; aut si ad occursum inimici exandescas, eumque statim provocas, & cum illo congregiaris; aut si exortà inter duos in domo vel Ecclesiâ rixâ, & mox egressi ad vicinum forum vel plateam strictis gladiis se petunt; aut si unus morantem in certo loco inimicum conspicatus domum eam, ut gladium afferat, ac postmodum pugnet cum illo &c. quia non congregiuntur ex condito seu conventionem per aliquod temporis intervallum præviâ. Aliud foret, si unus ad alterum diceret: *expecta hic, dum afferam arma: vel: vade & asser gladium, hic te expecto: vel: exeamus ad illum locum, & ibi congregiamur: vel: in hoc loco non decet pugnare, sed veni mecum in publicam plateam.* 3. si Titius, dum offert Cajus singulare certamen, statim eum aggreditur gladiò; quia non est certamen utrinque deliberatè ac sponte initum: nam Cajus cogitur se defendere, & Titius est instar aggressoris. 4. si duo se provocent ad pugnandum certo tempore & loco, & ibi in hunc finem compareant, at pugna aliunde impediatur; quia certamen non est actu susceptum. 5. si tantum designetur tempus, non verò locus, vel locus, non verò tempus ad congregiendum, ut si unus ad alterum dicat, *veni foras, exeamus (fomb heraus) vel: cras horâ octavâ compareas ad duellum: vel invito te ad duellum in platea prope cæmeterium extra portam.* Si quis tamen provocatus ad certum locum, & certum tempus, egrediretur illic tali tempore, licet non condixerit expresse ad duellandum, duellum tamen secuturum præsumitur.

derit, illudque postea sequatur, mihi videtur verum duellum; quia talis egressus tali tempore non est indifferens, nec causa certaminis tantum per accidens, sed ex condito tacito. 6. si se invitent ad pugnandum in certo loco & tempore, at sine armis, ad occidendum vel graviter vulnerandum cum periculo vitæ per se aptis, licet per accidens sequatur mors, v.g. ad pugnandum virgâ, baculo levi, vel acinacibus ligneis brevibus, mit Dussacken / uti in spectaculis solent die Feder-Gechter und Mary-Brüder/ pugnis &c. aut si mulieres congregiantur evulsiione crinium, laceratione vultus unguibus &c.

2. Sc. 2. Duellum dividi 1. in solenne & privatum. Solenne est, quod fit cum certis ritibus & forma, nempe adhibitis patris seu secundantibus, ut vocant, litteris provocatoris, vulgò Chartell/ ac ferè in loco congregientibus securitatem præstante, quem vocant campum francum &c. Econtra Privatum est, quod quidem ex condito, ac designatis certo tempore & loco fit, at sine ulteriori solennitate. 2. in Licitum & Illicitum, prout nempe causa duelli fuerit iusta vel iniusta. Hic igitur inquirendum, quodnam duellum sit licitum, vel non. Proinde

3. Dico 1. Licitum est duellum 1. in casu, quo DEus ipse daret expressè facultatem duellandi. 2. ob bonum Reipublicæ assumptum, v.g. ad finiendum bellum, ejusque calamitates declinandas, aut ad parcendum sanguini, qui effunderetur, si totus exercitus utrinque collideretur: sic bellum iustum gerens Princeps hosti potest offerre duellum, ut ex quolibet agmine unus (vel plures pari numero) in singulare certamen descendant, ea conditione, ut victoria sit penes illum exercitum, cujus deputatus ad duellum fuerit victor: modò pertale duellum victoria non reddatur magis dubia, quam esset, si cum omnibus copiis dimicatio fieret. 3. ad defensionem vitæ, vel bonorum etiam, necessario susceptum, ut si tibi aliquis intenter certam mortem, direptionem bonorum, incendium domus, nisi cum ipso (non cum tertio, qui est innocens) congregiaris duellò. Aliud est, si susceperetur præcisè ad defendendum honorem, uti dicemus in Assertionne tertia. 4. susceptum ob defensionem honoris Divini, Religionis, boni communis, ut si quis non cesset blasphemare DEum, profanare res sacras, persequi Rempublicam, nisi cum ipso duellum in eas. 5. si duobus, ob delicta ad mortem damnatis, iniungatur duellum, ut, qui alterum occiderit, vitæ gratiam habeat. Pars 1. claret, cum DEus sit dominus vitæ & necis hominum. Pars 2. defenditur à plerisque; quia non est ratio, cur duo, vel pauci quidam, non possint congregari ad mortem vel gravia vulnera inferenda, cum toti exercitus id possint, atque sic multorum parcat sanguini, & arumnis ex bello in plures redundaturis. Accedit exemplum Davidis cum Goliath duellantis, Edu-

Lib. V. R. P. Viri Pichler.

ardi III. Angliæ Regis Philippum VI. Valesium, Caroli V. Imperatoris Franciscum I. Galliæ Regem, Caroli Ludovici Electoris ad Rhenum Comitem Turenium, ad singulare certamen ex simili causa provocantium. Ad idem se obtulisse constat S. Wenceslaum Regem, nemine improbante. Pars 3. probatur ex illis principiis, ex quibus supra cum communi omnium licitum esse docuimus, occidere injustum aggressorem vitæ & bonorum, servato moderamine inculpatæ tutelæ, si nempe alia ratio & modus non suppetat, se vel sua defendendi. Nam talis offerendo vel acceptando duellum potius ex necessitate, quam voluntate, atque invitus eligit tam atrox remedium, & periculum dubium ad evitandum certum, adeoque minus malum ad declinandum majus; quod utique prudenter agit, & sic licite. Pars 4. difficultatem non habet; quia bonum honoris Divini, Religionis, Reipublicæ, longe majus est, & præferendum bono privato vitæ propriæ, vel bonorum Fortunæ: cur ergo non liceat istud exponere pro illo defendendo? cum etiam liceat ob propriæ vitæ privatum bonum duellare. Pars 5. suadetur inde, quia Juri Naturali non repugnare videtur, utrumque mortis reorum constitui minitrum Justitiæ in alterum, ad exequendam mortis sententiam, ut adeò tum publicæ justitiæ zelò, tum propriæ vitæ servandæ studio rectè suscipiatur duellum, licet à Judice non facile deferendum sit, & vix sine peccato possit.

Dico 2. Illicitum verò est duellum, quod 4 suscipitur 1. ad ostentationem virium, audaciæ, armorum peritiæ. 2. ad spectantium oblectationem. 3. ad vindicandam injuriam, vel ex odio &c. 4. ad manifestandam veritatem, innocentiam, vel ad objecti criminis purgationem: qua de causa ut in lite dubia dignoscerent rei veritatem, antiqui sæpius duellum pro remedio adhibuerunt, aliis probationibus destituti, idque non Judices tantum deferebant, sed & litigantes ad singulare certamen confugiebant (sic gebräuchten das Faust-Recht) ea lege, ut is causam perderet, qui in pugna succumberet. Ita omnes quoad omnia membra; quia duellum ex hujusmodi causis offerre, vel acceptare, repugnat omni Juri, Naturali ac Divino, Civili & Canonico; sic enim ob finem vanum, stolidum, peccaminosum, & uti sit in ultimo casu, superstitiosum (quia simul intervenit tentatio DEI) vita propria & aliena in manifestum discrimen adducitur: quod utique contra rectam rationem, atque contra Jus Naturale est, ac intrinsecè malum, maxime cum non tantum vitam corporalem tum suam, tum proximi, quem occidere molitur duellans, sed etiam spiritualem animæ, & æternam felicitatem uterque perditum eat miser, & æternum futurus miser, qui occubuerit: quod repugnat Justitiæ, & Charitati tum erga se, tum erga proximum;

N n 2

cum

cum nemo sit dominus vitæ suæ; aut alienæ, uti nec membrorum, ut se aut alium occidere possit vel mutilare, nisi Deus dederit potestatem, quam utique in dictis casibus non concedit, sed positivè negat per generalem prohibitionem, *non occides. Exod. 20. & Deut. 5.* ac per generalem reservationem domini in vitas hominum, *ego occidam, & ego vivere faciam. Deuter. 32. v. 39.* Quare & Juri Divino repugnat duellum ex hujusmodi causis vanis, vel peccaminosis susceptum. Nec in ullius humani Principis potestate est illud concedere, cum nihil possit contra Jus Divinum ac Naturale. Sed & Juri Civili adversatur, ut DD. cum Brunnem. in l. un. C. de gladiat. lib. 11. colligunt tum ex cit. l. tum ex aliis, quibus Leges prohibent & vindicant homicidia. Imò speciali sanctione monomachiam anno 1668. severissime prohibuit Leopoldus Imperator glor. mem. cum consensu Statuum in Comitibus Ratisbonensibus congregatorum, pœnamque capitis statuit in eum, qui in duello alterum occiderit, saltem si fuerit provocans, ut refert Gobat in Theol. Experim. to. 1. p. 1. tr. 7. n. 573. in Appendice duellari. quæ constitutio spectat ad Jus Novum Romano Germanicum. Denique contrariatur vel maximè Juri Canonico, ut patet ex can. Monomachiam 22. caus. 2. q. 5. ex c. 2. h. r. ac præcipue ex Tridentino, quod sess. 25. c. 19. de Ref. sic detonat: *detestabilis duellorum usus, fabricante diabolo introductus, ut cruenta corporum morte animarum etiam perniciem lucretur, ex Christiano orbe penitus exterminetur: Imperator, Reges, Duces, Principes, Marchiones &c. qui locum ad monomachiam in terris suis inter Christianos concesserunt, eo ipso sint excommunicati &c. qui verò pugnam commiserunt, & qui eorum patrini vocantur, excommunicationis, ac omnium bonorum suorum proscriptionis, ac perpetua infamia penam incurrant, & ut homicida juxta SS. Canones puniri debeant, & si in ipso conflictu decesserint, perpetuò careant Ecclesiastica sepultura. Illi etiam, qui consilium in causa duelli tam in Jure quam facto dederint, aut alia quacunque ratione ad id quemquam suaserint, nec non spectatores, excommunicationis ac perpetuæ maledictionis vinculo teneantur: non obstante quocunque privilegio, seu prava consuetudine, etiam immemoriali. Similia habent Pontifices in suis Constitutionibus, uti Jul. II. Leo X. Clemens VII. Pius IV. in Constit. Ea, qua. ann. 1560. maxime Gregor. XIII. in Constit. Ad tollendum. 1582. & Clem. VIII. in Constit. Illius vires. 1592. qui ultimi duo Tridentinum extenderunt etiam ad duella privata, ubi nulli patrini sociive ad illa vocati fuerint, nec loci securitas habita, nullave provocatoria littera, aut denuntiationis Chartula præcesserint, eò quod non minus cruenta, & anima & corpori noxia sint, ac solennia. Atque hæc certa sunt, in dubium tamen revocant, an pariter illicita sint duella, quæ incuntur ea conditione, ut cessetur, quamprimum alteruter fuerit vulneratus, aut post certum congressum vel ictuum numerum? Item quæ suscipiuntur fictè, ac sine animo sese vulnerandi, sed tantum ut legibus duelli*

satisfiat per rixam levem ex condito initam, donec ab aliis dirimantur pugnautes. Sed videtur indubitatum, utraque esse illicita: priora quidem; quia per se periculosa sunt etiam quoad vitam: posteriora autem, quia scandalum præbent, & Clemens VIII. prohibuit quoque duella non fatalia: quamquam ad hanc prohibitionem forte dici possit, eam solum afficere duella, quæ per accidens non sunt fatalia, non vero per se & ex intentione congregientium. Id tamen verum esse concedo, quod posteriores, nempe fictè duellantes, excommunicationem & alias pœnas non incurrant. Pertinaciùs contendunt, ac dubium movent perverti quidam scioli, vel imperiti, utrum acceptare liceat duellum ad evitandam timiditatis notam, atque ob punctum honoris? Ad quod &.

Dico 3. Illicitum est omni Jure, Naturali, Divino, Humano utroque acceptare duellum (multò magis offerre) præcisè ob punctum honoris, seu ad declinandam ignominiam vel dedecus. Eruiat Alercio ex præcedente, quia hæc causa non est talis, ob quam Deus censei possit dedisse potestatem auferendi vitam alteri, vel suam prodigendi: & sanè si ob causam evitandi exitum tum ex recusato duello probum liceret duella suscipere, Respublica innumeris laceraretur cadibus cum summa perniciè civium, animarum æque, ac vitæ corporalis jactura irreparabiles facientium; eò quod homines plurimi circa punctum honoris sint admodum delicati, mirabiles, imò insani, dum nescio quas leves honoris perstrictiones, & verbula paululum aculeata, omisum in titulo apicem, & similia crepundia stolido phantasmate tanquam ingentem honoris voraginem in suo sibi cerebro depingunt, simili fatuis, qui phantasia corrupti verba quadam nullatenus pati sustinent, & his offensi ad saxa, cultros &c. gravem injuriam, ut ibi stolidè imaginantur, ulturi convolant: in ergo ob honoris punctum duellare liceret, periculum manifestum foret & pronissimum perpetuarum cadum; atque ideo duella ex hoc capite prohiberi omni Jure necesse fuit. Probatur ulterius solidissimè ex decisione Alexandri VII. qui anno 1665. tanquam scandalosam & perniciosam proscriptit hanc propositionem numero 2. *vir eques ad duellum provocatus potest illud acceptare, ut timiditatis notam apud alios incurrat: unde opinio licentiam asserens nullatenus defendi ut probabilis potest. Prob. 3. ex ratione: acceptatio duelli nec est necessarium, nec idoneum remedium ad defendendum honorem, & dedecus avertendum: ergo licita & permissa non est ex hoc capite: necessarium non est, quia honor defendi potest alio modo, nempe vel apud competentem Judicem, vel si provocatus protegetur publice, se duellum non reculare ex timiditate aut ignavia, sed ex reverentia erga leges, Divinam æque ac Humanam, duella gravissimè & sub infamiz nota prohibentes, imò sub po-*

na aeterni supplicii in inferni ignibus: se tam stolidum non esse, ut tanta temeritate sibi infamiam, DEI odium, vitæ temporalis ac æternæ jacturam, æternos rogos comparet; quod nemo audet, nisi insanus, desperatus, & extremè sceleratus fuerit: DEum, animam suam, ac vitam sibi chariorem esse, quam ut tam manifesto discrimini tam temerè & inconsultò obijciat, interim se paratum esse, ac semper fore, cuicumque aggressori, etiam provocanti, si se aggressus fuerit, obviare, uti decet virum fortem; tantum illos, qui ob vilitatem, crudelitatem, incitiam & ineptudinem suam ex benefactis, honesti honoris consequendi incapaces sunt, gloriam sibi quærere in rixis privatis, quas insana levitate, ac desperatâ audaciâ, honestissimis quibusque & vera laude conspicuis obtrudunt petulantissimè: indignos proinde esse, cum quibus vir cordatus contra omnia Jura congregiatur. Talis protestatio laudem ingentem feret apud omnes cordatos, bonos Christianos, prudentes & æquos rerum æstimatores. Sed nec est idoneum remedium; quia duellare non est fortitudinis, quæ nulla est sine iustitia. *Novell. 69. pr. nulla sine comite prudentia, consilio, & ratione.* Aristoteles 3. *Eth. c. 7. & 8.* sed est extremæ temeritatis & dementiæ, dum propria & inimici vita temporalis morti, anima verò æternæ calamitati ob fumum vel umbram honoris phantastici, qui revera honor non est, obijciatur: quid honoris sit in eo, quod quis passione abreptus & sui impotens, imbellium sceminarum instar, imò ferarum ratione carentium, in suam & alienam perniciem ruat? certe si hoc fortium esset, nemo majorem fortitudinis laudem reportaret, quam rabidæ feræ, & furiosæ, mente destituti, insanique homines. Bone DEus! quomodo honorem tuetur duellum suscipiens? vel enim erit victus, vel victor? si victus, utique hoc ipsi gloriosum non erit, ac insuper tanquam infamis & notoriè decedens in peccato mortali, ac diaboli præda, perpetuò carebit sepultura sacra, tanquam indignus, qui vel mortuus inter fideles toleretur: si victor, iterum tanquam infamis, & gravissimi sceleris, nempe homicidii & duelli, contra omnes leges suscepti, reus vel in alienas terras aufugere debet, vel in carnificis manus incidet. &c. Majorem certò laudem apud omnes verè sapientes, & honestatis amantes, sibi comparabit, qui passionibus suis temperans infame & summe temerarium duelli remedium detrectabit. Prob. 4. Qui duellum ex hac causa acceptat, duplicis homicidii, Divina & Humana lege prohibiti, reum se facit, nempe proximi, cui vitam intendit eripere, & sui ipsius, dum morti, vel saltem forti, temerè & contra omnem rationem se obijciit.

Oppones 1. Secundum statuta Ordinis Equitris S. Jacobi inter alia interrogatur Candidatus Ordinis, an nunquam recusaverit duellum provocatus, &, si recusasse de-

prehenditur, tanquam ignavus repellitur: ergo acceptare duellum ex causa defendendi honoris non est illicitum; cum iste Ordo sit approbatus ab Ecclesia. 2. Ad res temporales tuendas licitum est suscipere bellum: ergo & duellum: ergo etiam ad tuendum honorem. 3. Ad tuendum honorem licet occidere injustum aggressorem, si honor aliter defendi nequeat; cum pari passu ambulet honor & vita: & ideo ad tit. de Homicid. n. 8. diximus, virum equetrem, cui probrosum est fugere, ad fugam non teneri, sed licitè occidere aggressorem præcisè ob defensionem honoris, alio modo non conservabilis: sed provocatus ad duellum invaditur ab altero in honore, quem alio modo conservare nequit, nisi acceptando duellum; nam ea est mundi persuasio, ut, si Miles, vel Nobilis (aut Studiosus) provocatus non acceptet, habeatur pro infami, timido, effeminato, & indigno, qui toleretur in congressibus, mensis, computationibus, & societate Nobilium vel Militum &c. *Er wird für Ehrloß gehalten/ und wird in der Schlacht-Ordnung mit bey ihm gehalten/ Er ist ein Bedfeigen/ ein H. kein ehrlicher Cavalier/ kein rechtsschaffner Soldat/ kein praver Kerl &c.* Nec juvat, si protestetur, se duellum recusare non ex ignavia aut timiditate, sed justo DEI timore, ex reverentia legum &c, quia id non creditur. 4. Contingit quandoque, ut Officiali bellico, duellum non acceptanti, vel non offerenti, si læsus est, non pareant amplius milites, & sic non suscipiens duellum amittat cum honore ac fama simul officium suum: an ergo huic non licebit duellum? Id tanè nimis arduum & difficile videtur.

R. ad 1. In illo Ordine non repellitur tanquam indignus, qui recusavit duellum ex causa, ne DEum offenderet, sed ex timiditate, fugiendo provocantem. P. Viva ad propositionem citatam ab Alex. VII. damnatam, & alii passim. Ad 2. N. ultimam conseq. & suppositum, quod per recusationem duelli amittatur verus honor, & quod per acceptationem duelli defendatur. Ad 3. N. Min. talis enim nondum est invasus, sed tantum invitatus ad pugnam: neque per hanc invitationem vel provocationem invaditur honor ita, ut alio modo, vel per Superiorem & Judicem, vel per protestationem superius insinuatam conservari vel reparari non valeat. Imò nec absolute honor invaditur, aut aliquid patitur per detractionem duelli saltem apud prudentes, probos, cordatos; improbi autem, imprudentes, & vulgares homines, qui vel rei gravitatem non apprehendunt, vel omnia Jura súsque deque habent, ac scelus pro virtute, cæcam passionem pro fortitudine &c, non sunt curandi. Unde non hæc Mundi melioris, sed perverti & excæcati persuasio est. Præterea esto, quod sit communis Mundi persuasio, propterea tamen duellum non fit licitum, utpote intrinsicè malum, & pro omnibus circumstantiis, in quibus Auctor vitæ non dat potestatem

tem suscipiendi duelli: quod autem non det, quando agitur de puncto honoris tantum, patet ex nostris probationibus, & evidenter ex citata propositione damnata. Etiam Mundi (nempe perversi, & à diabolo excæcati) persuasio est, comestationibus & voluptatibus indulgendum, ultionem de inimicis sumendam &c. an propterea huiusmodi asseres licita? Neque propter corruptum totius Mundi iudicium quocunque modo licet defendere honorem contra Dei & Naturæ Leges, vel contra rectæ prudentiæ rationem, Toleranda foret omnis ignominia, si qua apud totum Mundum (quod tamen in recusante duellum non est timendum, cum melior & sanior pars hominum potius laudet tanquam prudentem & virtutis veræ studiosum) oriretur inde, quod quis vellet observare legem DEI, v. g. si ignominiam incurreres, quod observes legem castitatis, legem de honorandis parentibus, legem de non occidendo innocentem &c. quanto magis, si tantum timenda sit ignominia apud dicolos depravæ & mundana cæcitate in vertiginem actæ mentis homines. Quæso te, prudenter ageres, vel ad id induci te pateris, si qui hominum te invitarent ad omnia tua bona projicienda, vel in certum periculum vocanda, habituri te, si faceres, pro homine avaro? Certè non puto: cur ergo ira desipias, ut propter quorundam perversum iudicium, qui te aliàs pro ignavo habebunt, si non facias, vitam tuam, & cum hac omnia temere in extremum periculum conjicias? Stultus es, si hoc non capis, vel perversissimus tui hostis, si capis, & tamen facis. Dic tali, qui te similibus verbis laceffit: *si es vir honestus: genuinus Nobilis: cordatus Miles, pugna mecum gladiò, aut glòbò &c. tandiu es talis &c. donec mecum duellum ineas &c. dic, inquam, tali: sum & maneo honestus, cordatus &c. licet duellum tecum non committam: quod recuso, non quia te timeo, sed quia DEum timeo: quod autem non te timeam, videbis, quando me aggredi tentaveris: tuam provocationem meritò contemno, quia idem sonat, ac si diceret: si es honestus, cordatus, genuinus Nobilis, vade tecum ad furandum, adulterandum, rapiendum aliena &c. Siqui tibi noluit credere protestanti serid, quod duellum recuses ob DEI timorem, non ex ignavia, cogita id credi ab aliis melioris & sanioris mentis, nec tibi propter illorum fanaticum iudicium in corpore & anima pereundum esse, vel tam propinquum salutis periculum esse subeundum, imò certam veri honoris jacturam. Ad 4. hic tangitur difficultas non levis, speciali examine digna. Unde*

8 Quæres, quid censendum de casu, quo recusans duellum periclitatur de amittendo officio, statu, & dignitate sua, præsertim si exinde competens statui sustentatio pendeat, an saltem ad declinandam ignominiam notam, cum amissione officii &c. conjunctam, licebit duellum acceptare, vel etiam offerre, si aliud non suppetat medium? Similem casum refert & resolvit P. Seybold in *Dicaoma-*

chia sua p. 2. sect. 4. §. 1. n. 14. seqq. nempe hunc: Cajus obscuro genere natus, sed officio bellico nobilis, ad quod sua virtute exaltatus fuerat, è nobilissima quadam familia Germaniæ uxorem duxerat: nescio qua occasione dein idem Cajus ab alio quodam magnæ nobilitatis Officiali bellico, ejusdem ferè & non multum supra Cajum eminenti officii, arundine ignominiosè est percussus, Nobilitatem invaloris reveritus nolla ulius est defensione Cajus: vulgatur res in exercitum: Officiales reliqui contra eum protestantur, negant, cum eo stare milites velle, eumque tanquam imbellem è Cæstris exesse jubent. Princeps Imperii, in cujus cohorte centurionem (einen Hauptmann) agebat, à Cajo imploratus, reponit, se non removere ipsum ab officio, cogere tamen Officiales & milites aliorum Principum se non posse, ut cum ipso stent in armis, eumque tolerant, ipse sibi prospiciat. Frustra omnia, remedium retinendi vel recuperandi officium erat nullum, nisi monomachia seu duellum, quod tamen Cajus non arripuit, & ideo privatus officio atque ad pristinæ fortunæ statum redactus ad rusticolas se contulit cum sua Perillustri conjuge, ubi cum magna paupertate multis jam annis luctatur. Novi & ego, nisi vehementer fallar, hunc exauctoratum centurionem, eique paucis abhinc annis ipse locutus sum non sine commiseratione. Ad hunc casum respondet P. Seybold, quod Cajo non modò licitum fuisset, contra percutientem arundine in continentem se defendere, etiam defensione occisiva, si aliter non potuisset evitare ignominiam, sed etiam acceptare duellum si fuisset provocatus, imò offerre quoque duellum, postquam vidit, aliud medium non superesse ad honorem & simul officium suum, unde se & nobilem uxorem competenter sustentare necesse habuit, retinendum vel recuperandum. Ratio; quia in hoc casu non præcisè agebatur de puncto honoris, sed etiam de statu simul & officio, consequenter de rebus quoque Fortunæ necessariis ad vitam convenienter statui ducendum; proinde injuriosus persecutor fuit perpetuus aggressor in rebus Fortunæ magni momenti, aliter non recuperabilibus; propter quam causam DEus, Natura, & Jura permittunt defensionem etiam occisivam, uti nos tit. de homicid. n. 6. 7. diximus; cum etiam ex intervallo in valorem rei suæ, aliter non recuperabilis, liceat occidere juxta communem, si præcisè intendatur per pugnam recuperatio rei, non vindicta, vel laus fortitudinis. Nec videtur illicitum eligere periculum mortis propriæ incertum ad evitandum certam officii ac inde dependentium bonorum jacturam, & sic minus malum eligere præ majori; modò Cajus probabilem spem victoriæ habuisset; si enim ipsi moraliter certum fuisset, se occidendum, temerè & sic illicitè certo vitæ periculo propter officium & res Fortunæ, quæ minoris sunt momenti, se objecisset, Favet huic doctrinæ Less. de J. c. 7. 16.

l. 2. c. 9. n. 49. Laym. l. 3. tr. 3. p. 3. c. 3. n. 3. P. Wiestner h. t. n. 5. allegans plures. P. Reiffenstuel n. 31. eod. tit. Ita ille. Ne autem huiusmodi Officialis bellicus conjiciatur in tantas angustias, ac necessitatem duellandi, providere sua auctoritate deberet supremus Militiæ Princeps, aut is, cui & iste Princeps subjacet, saltem nisi monomachias ad evitanda maiora mala permittere necesse haberet. Utrum verò hi Principes Supremi invenire medium non possint, quo detestabilis duellorum usus, imò in huiusmodi casibus etiam necessitas tollatur, ipsis considerandum relinquitur. Certè si possint, & non faciant, in conscientia tui non sunt, severam aliquando rationem coram Divino tribunali propterea reddituri, tanquam causa tantorum & tot malorum.

9 Dico 4. Pœnæ illiciti, & propriè dicti duelli sunt 1. rogus infernalis, nisi in vita adhuc expietur hoc grande delictum. 2. excommunicatio lata sententiæ in ipsos duellantes, paternos, & Principes ac Magistratus, locum duello concedentes (qui insuper jurisdictione & dominio huius loci exuuntur, si eum ab Ecclesia obtineant, si ab alio domino directo, ad hunc revertitur dominium) item infamia perpetua cum amissione omnium bonorum in ipsos duellantes, ac denique privatio sepulturæ sacræ, si isti in ipso conflictu decesserint, statutæ à Tridentino sess. 25. c. 19. de Ref. cit. 3. Has pœnas, quas Tridentinum in solemniter duellantes tantum decrevisse videtur, exasperavit Pius IV. in Constit. Ea, quæ, superius cit. statuendo pœnas crimini læsæ Majestatis proprias, inhabilitatem ad faciendum testamentum &c. Gregorius XIII. autem in cit. Const. Ad rollendam, extendit eas etiam ad duella privata, & excommunicationi subiecit quoque dominos locorum ea permittores, item omnes mandantes, arma, equos, vel alia subsidia scienter subministrantes, vel socios se præbentes, auxilium vel consilium dantes (ex composito spectatores) & quidem, licet in loco designato comparentes postmodum pugnam non commiserint. Clemens VIII. verò ampliavit excommunicando Duces bellicorum, duella permittores, civitates verò, oppida, castra &c. in quorum territoriis, Magistratu sciente & non contradicente, fiunt, interdicens, ac simul suæ absolutioni reservando hanc excommunicationem & hoc interdictum. 4. de Jure Civili si provocans occidit provocatum, est pœna ordinaria homicidii, nempe gladius. Knipfchilt de Nobilit. l. 2. c. 3. n. 117. referens plures, Carpzov. &c. si pugna non est secuta, quia v. g. provocatus non comparuit, pœna arbitraria, puta pecuniaria, carceris &c. si graviter vulneravit vel mutilavit provocatum, juxta Berhehium p. 4. concl. 16. n. 16. puniendus foret pœna ordinaria, sed alii negant, cum vi consuetudinis conatus sine effectu non soleat puniri pœnâ ordinariâ. Si verò

provocatus occidit provocantem (hoc enim discrimen faciunt Practici) mitius & extra ordinem puniri volunt ex ratione, quod ignoscendum sit ei, qui provocatus se ulcisci voluit. l. 14. §. 6. ff. de bon. libert. in quantum videlicet exceilit. Berlich. p. 4. concl. 17. n. 9. Interim si observaretur pragmatica sanctio ad instantiam Legatorum Imperialium confirmata à Leopoldo Imperatore anno 1668. ut refert P. Seybold lo. cit. sect. 3. §. 2. n. 5. & sect. 6. §. 7. n. 7. quoad pœnam ordinariam homicidii non deberet fieri discrimen inter provocantem & provocatum, offendentem & offensum, nec haberetur respectus personarum, status & propinquorum.

Circa pœnas Juris Canonici aliqua adhuc 10 notanda sunt. 1. eas incurri ipso facto, ita ut in excommunicatione, interdicto, privatione sepulturæ sacræ in casu notorii duelli (si enim notorium non esset, deberet Parochus rem prius deferre ad Episcopum, antequam excludat sepulturâ) nec sententiâ declaratoriâ criminis opus sit, licet ea requiratur ad amissionem bonorum, jurisdictionis, & domini, atq; ad infamiam juris incurrendam. 2. Constitutiones citatas Pontificum probabiliter in Germania nunquam esse promulgatas, & quoad reservationem excommunicationis, & alias extensiones ad duella privata &c. ex ignorantia ob defectum vel promulgationis vel acceptationis sufficientis in usum nunquam deductas esse. Laym. lo. cit. c. 5. n. 4. Mendo, Pirhing, Gobat; pariter & Tridentinum quoad temporales pœnas prescriptionis bonorum, infamiae, privationis, jurisdictionis, usu non esse receptum in nostris partibus putant alii, & probat praxis. Quin verò quoad excommunicationem, & privationem sepulturæ, etiam ex privatis duellis incurrendam recepta sit Constit. Greg. XIII. dubitari vix potest, & nemo est, qui dubitet, ait P. Reiffenstuel h. t. n. 41. Sitamen excommunicatio (quæ propter duellum, saltem solenne, certò incurritur etiam in Germania, nisi aliquem per accidens excuset ignorantia) foret etiam reservata Pontifici, possent Religiosi Mendicantes nihilominus ab ea absolvere in foro conscientiae vi privilegii Patribus Societatis à Clemente VIII. concessi ad absolvendum à casibus Papæ reservatis extra Italiam, exceptis casibus Bullæ Cœnæ, ut refert Laym. d. n. 4. Diana p. 5. tr. 14. resol. 103. Gobat tr. 7. n. 573. Comitulus lib. 6. Moral. q. 17. La Croix. l. 3. p. 1. n. 861. & alii. 3. Spectatores duelli, saltem solennis, excommunicari tunc, quando ex composito, & de industria, ut Tridentinum explicant Greg. XIII. & Clem. VIII. seu datâ operâ, quasi approbant duellum, & suâ præsentia animant duellantes, unde si quis clam, à duellantibus non animadversus, spectet, vel casu veniat ad locum pugnae, ac ibi, curiosus etiam, maneat, excommunicatus non est. 4. In ordine ad privationem sepulturæ verba Tridentini, in ipso conflictu decesserint, idem sonare, ac in ipso loco duelli. Neque in loco

in loco sacro sepeliendus est, qui in stadio occubuit, auff dem Plaz geblieben ist, qui prius dedit signa poenitentiae, ut expresse declarat Rituale Romanum iussu Pauli editum tit. de Exequiis, ita loquens: *negatur sepultura Ecclesiastica morientibus in duello, etiamsi ante obitum dederint signa poenitentiae.* Putant tamen La Croix n. 864. & Tambur. si talis in loco conflictus ante obitum confessus fuerit & Sacramentaliter absolutus, eum dici posse post conflictum moraliter decessisse, & sic non privandum sepulturam sacram. Nec obitare existimant dictum Rituale, cum minus sit dare poenitentiae signa, quam Sacramentaliter consistere. Si autem sufficerent quaelibet poenitentiae signa ad hoc, ut aliquis non in ipso conflictu decessisse credendus sit, raro privationis sepulturae poena haberet locum, cum etiam lethaliter vulnerati ordinari aliquantisper supervivere soleant, ac dare signum poenitentiae.

- II Quaes, quae poenae specialiter in Clericos duellantibus, de quibus peculiarem facit mentionem praesentis tituli Rubrica, statuta sint? R. praeter illas, quae in Tridentino & Pontificum Constitutionibus sunt communes omnibus duellantibus, in Bulla Pii IV. cit. etiam statuitur privatio beneficiorum & inhabilitas ad illa. Item in c. i. h. r. depositio a beneficio & officio minus rigore dicta, & prout coincidit cum suspensione, sed ferenda sententia: at haec poena per priores videtur esse abolita. Irregularitas in eum, qui occidit, est communis omnibus homicidiis iniustis. Qui plura desiderat de duellis, conferre potest Pignatelli to. 9. Consultat. 88.

TITULUS XV.

De Sagittariis.

SUMMARIUM.

1. Sagittarii & Ballistarii qui?
2. 3. Quando & sub qua poena prohibitum sit exercere, vel alios docere hanc artem.

SCIendum, per Sagittarios hic intelligi eos, qui olim ex arcubus simul & semel plures sagittas, & per Ballistarios, qui ex ballistis seu catapultis saxa noverant dextre in hostem jacere cum strage plurium simul & semel: hodie vero, cum arcus & sagittae, atque antiqui moris ballistae in desuetudinem abierint, illos, qui ex Tormentis, & Mortariis bellicis glandes, globos plumbeos, pilas ferreas vel lapideas in hostes hostiumque urbes & arces ejaculandi artem sciunt & exercent.

Dico 1. Illicitum & h. r. prohibitum est Christianis dictam artem Tormentariam docere Infideles, seu non-baptizatos, item eandem exercere pro Infidelibus contra Christianos. c. un. h. r. quia sagittarum & ballistarum usui hodie succellit usus Tormentorum & Mortariorum, ex quibus jaciuntur globi, pilae, lapides magni ponderis &c. Unde si Christiani & Catholici iisdem utantur contra Infideles, vel contra se invicem in bello

iusto, non est illicitum, ut docet praxis tolerata, & ratio, quod nihil referat, quibusmodumque armis vel modis iustum gerens bellum militet. per can. 2. caus. 23. q. 2. modo Tormentarii &c. non adhibeant alias artes illicitas, incantationes, superstitiones, venena, quibus inficiuntur glandes, ad certius iaculandum vel longius, ad magis nocendum &c. In bello iniusto sicut pugnare, ita & hanc artem exercere per se prohibitum est.

Dico 2. Poena in illicitis exercentibus hanc artem inter Christianos, live in bello iusto sive iniusto, est excommunicatio ferenda sententiae. per c. un. cit. latae autem, & Pontifici reservatae, si exerceatur pro Infidelibus contra Fideles, vel si eam doceantur Infideles. arg. c. 6. de Judais, & Bulla Cena, ubi arma, & alia belli instrumenta deferre ad Infideles, Paganos, Turcas &c. sub excommunicatione reservata vetitum est.

TITULUS XVI.

De Adulteriis, & Stupro.

SUMMARIUM.

1. Ingressus.
2. 3. Adulterium quid & quod triplex.
4. Inde oritur Actio tum Civilis, tum Criminalis. Quae sit poena adulterii.
5. Quis super eo, & ad quid agere possit civiliter & mixte.
6. An adultera conjunx teneatur in conscientia suam delictum prode re marito, vel proli foris, ad cavendum marito vel legitimo liberi damnum.
7. Quinam criminaliter accusare adulterium auctori.
8. Et an etiam uxor adulterium mariti possit.
9. Ac intra quod tempus debeant.
10. Adulterium sufficienter probatur per Praesumptiones violentas.
11. Quis Judex in causa adulterii.
12. Fornicatio, & Concubinatus quid.
13. Stuprum tam Violentum, quam Volontarium.
14. Incestus, Sacrilegium, & Lenocinium.
15. Ac Vitium contra Naturam, scilicet Sodomia, Bestialitas, Mollities seu Pollutio.
16. 17. Fornicatio simplex est peccatum grave etiam contra Jus Naturale. An & quam habeat poenam.
18. Quae sit poena Stupri.
19. A quo alenda sit proles ex stupro, fornicatione, vel alio illicito concubitu nata.
20. Praesertim si dubitetur de patre proli.
21. Quae sit poena Incestus.
22. 23. Quae Sacrilegii, & Lenocinii.
24. Item Sodomia perfecta & imperfecta, ac Bestialitatis, item Mollitiei.
25. Peccata Luxuria non consummata.
26. Delectatio Venerea, Sensualis, Morosa &c.
27. Cogitatio Venerea, Speculativa & Practica.
28. 29. 30. Delectatio Carnalis, Pollutio, Diffusio, quaesita vel admissa.
31. 32. Quando sit peccatum mortale per consensum directum vel indirectum.
33. 34. 35. Delectatio spiritualis, sensibilis, & Venerea an sint peccata graviora.